

Er det plass for meg?

Evaluering av X-Rays inkluderingsprosjekt

Samfunnsforskning

Postadresse: NTNU Dragvoll, 7491 Trondheim
Besøksadresse: Dragvoll Allé 38 B
Telefon: 73 82 10 00
Telefaks: 73 59 62 24

E-post: kontakt@samfunn.ntnu.no
Web.: www.samforsk.no

Bilder: Andreas Ehres og Elin Bernatek
Layout: Julius Lyngby Forsberg

Foretaksnr. NO 986 243 836

NTNU Samfunnsforskning
Avdeling mangfold og inkludering
Mars 2018

ISBN 978-82-7570-532-5 (web)
ISBN 978-82-7570-531-8 (trykk)

Forord

X-Ray tok våren 2016 kontakt med NTNU Samfunnsforskning med spørsmål om å evaluere prosjektet «Er det plass for meg?» Bakgrunnen var en felles interesse for tema som omhandler ungdom og utenforskap – i dette tilfelle med særlig vekt på ungdom som i liten grad benytter seg av eksisterende kultur- og fritidstilbud. Det kan være ungdom med nedsatt funksjonsevne eller det kan være andre som av ulike grunner faller utenfor. Forskere ved NTNU Samfunnsforskning har ved to tidligere anledninger gjennomført forskningsprosjekter som omhandler X-Rays virksomhet. Det siste var prosjektet «Inkluderende fritid», der X-Ray er et av flere case. Vi har også gjennomført en rekke prosjekter om oppvekst med funksjonshemming. Gjennom disse møtepunktene har vi opplevd X-Ray som et åpent og inkluderende miljø – et miljø som vi mer enn gjerne ville samarbeide med videre.

«Er det plass for meg?» er et prosjekt som bygger videre på X-Rays mer enn 20 år lange historie med ungdoms- og kulturarbeid bygd på verdier som medvirkning, deltakelse og likeverd. Samtidig representerer prosjektet nye nytt ved ungdom med nedsatt funksjonsevne inkluderes aktivt i arbeidet. Gjennom prosjektet er det etablert samarbeid med en rekke bydeler og virksomheter i Oslo kommune. Samarbeidet omfatter alt fra rekruttering av deltakere til aktiv bistand inn i aktivitetene i «Er det plass for meg?» Prosjektet samarbeider også tett med «Kulturcentrum Skåne», som har vært en viktig inspirasjonskilde.

Vi som har fulgt «Er det plass for meg?» gjennom en toårsperiode er imponert over hva som er oppnådd. I dette heftet formidler vi erfaringene vi har gjort gjennom evalueringsarbeidet. Evalueringen bygger på intervjuer og møter med deltakere, foreldre, ansatte og samarbeidspartnere. Vi har også vært tilstede på prøver og forestillinger, og vi har gjennomgått skriftlig materiale om arbeidet med, i og om prosjektet. Det siste omfatter også omtale i media i forbindelse med forestillinger eller prisutdelinger. «Er det plass for meg?» er et prosjekt som er lagt merke til. Vi gleder oss til å følge fortsettelsen!

Innhold

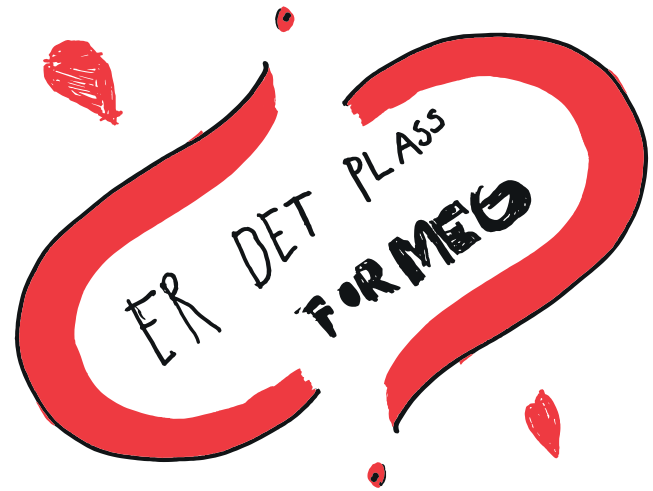
1. Introduksjon	6
Om prosjektet «Er det plass for meg?»	6
Samarbeid med Kulturcentrum Skåne.....	9
Målgruppe og målsetting	10
Rekruttering av deltakere	11
Metoder og fremgangsmåter i «Er det plass for meg?»	11
Med fokus på empowerment og brukervedvirkning.....	13
Med fokus på samarbeid	13
2. Metode og gjennomføring	15
3. Erfaringer med prosjektet	18
Verdigrunnlag og arbeidsformer	19
Om profesjonalitet og kompetanse	22
Medvirkning og myndiggjøring	24
Om refleksjon og «empatiske sekvenser»	25
Opplevelse av mestring, samhold og fellesskap	29
Musikk – et annet språk	30
Motorisk og sosial læring	31
Erfaringer med workshops og fremvisninger	33
4. Samarbeidspartnere og organisering av prosjektet.....	36
Samarbeid med skoler.....	36
Et by(dels)omfattende prosjekt.....	39
Knoppskyting	40
5. Oppsummering og veien videre.....	43
Veien videre.....	43
Betydning av tid	44
Utfordringer	45
Avsluttende refleksjoner	47
Referanser	51

1. Introduksjon

Denne rapporten bygger på en evaluering av prosjektet «Er det plass for meg?» - et prosjekt i regi av X-Ray Ungdomskulturhus i Oslo. X-Ray har eksistert i mer enn 20 år og er i dag et av de største og mest brukte ungdomskulturhusene i Oslo. Det er et byomfattende tiltak med et omfattende og bredt aktivitetstilbud spesielt innen musikk og dans, samt skreddersydde tilbud for grupper med spesielle behov. I 2011 startet X-Ray Ungdomskulturhus et tilbud som fikk navnet «Inkluderingsdans» - et gratis tilbud for barn og ungdom med nedsatt funksjonsevne/spesielle behov. Bakgrunnen for dette var X-Rays fokus på ungdom og utenforskap, med særlig vekt på ungdom som i liten grad benytter seg av eksisterende kultur- og fritidstilbud. «Inkluderingsdansen» viste seg å dekke flere behov blant ungdommer med nedsatt funksjonsevne og ble derfor videreutviklet til et mer omfattende tilbud under prosjektet «Er det plass for meg?». Det er dette prosjektet som evalueres i denne rapporten.

Innledningsvis vil vi kort introdusere prosjektet «Er det plass for meg?». Vi sier litt om prosjektets bakgrunn, målsetting og sentrale arbeidsmetoder i prosjektet. Vi gjør i tillegg rede for hvordan vi har gjennomført evalueringen. I kapittel tre og fire presenterer vi resultater og analyser, basert på intervjuer

og deltakende observasjon. Våre viktigste kilder har vært ungdommene som har deltatt i prosjektet, deres foreldre, ansatte og samarbeidspartnere. Kapittel fem er en oppsummering med noen avsluttende refleksjoner og anbefalinger.

Om prosjektet «Er det plass for meg?»

«Er det plass for meg?» er ett av flere prosjekter ved X-Ray Ungdomskulturhus. I motsetning til andre prosjekter og tilbud ved X-Ray som retter seg mot et bredt spekter av ungdommer, retter dette prosjektet seg spesifikt mot ungdom som har spesielle behov og derfor trenger individuell tilrettelegging. Med bakgrunn

i erfaringer fra «Inkluderingsdansen» og andre tiltak ved huset ble «Er det plass for meg?» startet opp med mål om å jobbe med å synliggjøre, utvikle og ivareta kunstfaglig utvikling for målgruppen. Man ønsket å styrke deltakernes identitet, jobbe med bevisstgjøring av den enkeltes ressurser, samt videreutvikling av eget talent. Det ble engasjert profesjonelle instruktører, kunstnere og assistenter (billedkunstnere, to skuespillere/dramapedagog, en kordirigent/musikkpedagog, en hiphopdanser/koreograf og en samtidsdanser/African Contemporary danser og koreograf). Det ble etablert samarbeid med to videregående skoler, fagsenteret i en nabo bydel¹, en omsorgsbolig og Dissimilis. Det ble satt opp ukentlige øvinger med ulike grupper ungdommer både i X-Ray Ungdomskulturhus sine lokaler, ved de to videregående skolene og i bydelen. I tillegg har X-Ray siden 2014 arrangert workshops i sine lokaler hvor alle de ulike gruppene har blitt invitert og jobbet sammen. Det har foregått workshops i skoleferier (høst-, vinter- og sommerferie) og disse har blitt avsluttet med oppvisning for foreldre og venner. Det har vært et utstrakt samarbeid mellom X-Ray og de respektive videregående skolene ved at instruktører og dansere fra X-Ray jobber sammen med pedagoger ved skolene. Deltakelsen i prosjektet er gratis, noe som gjør at ungdommen ikke behøver å tenke på kostnader. Ansatte ved X-Ray bidrar også så langt det lar seg gjøre med å

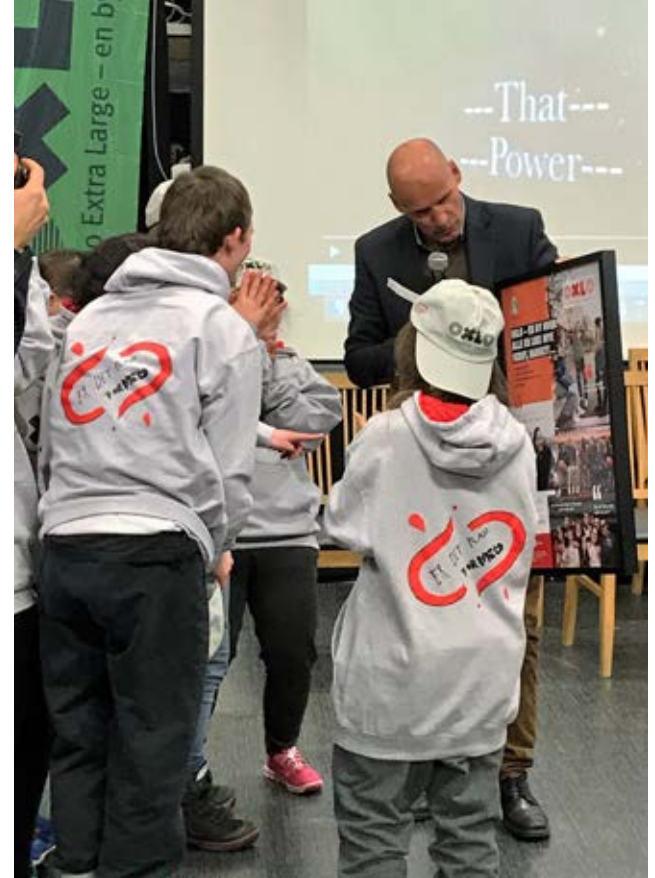
koordinere og bistå ved henting og kjøring av de ungdommene som ikke kommer seg til X-Ray ved egen hjelp.

I prosjektet arbeides det med ulike kunstaktiviteter som teater, dans, drama, tegning, tekstutvikling og litteratur. Elevene lærer å ta i bruk dansemetoder og koordinasjon innen hiphop, breakdance og annen moderne dans. I tillegg til danseopplæring bygger ungdommene relasjoner til hverandre gjennom å arbeide sammen. Målet er at ungdommene ved å bruke dans som metode motiveres til å arbeide med egne kroppsfunksjoner, balanse, rytme, koordinasjon og samhandling. På et mer overordnet nivå handler dette om medinnflytelse, rettigheter og samfunnsengasjement – om fremtidsmuligheter, om å ta egne valg og om å utvikle egen identitet. Gjennom å delta og opptre på ulike arrangementer skapes det stolthet og anerkjennelse, og arenaene der ungdommene har deltatt er i seg selv imponerende. De har vært med på Abloom filmfestival, de ble invitert til Rådhusplassen forbindelse med at Malala fikk Nobelprisen i 2014, de har vært på diskotek på Sagene, og på ungdomsklubben på Stovner ved å være del i OXLO Extra Large sin markedsføring. De har hatt møte med daværende byråd Geir Lippestad og fått «etablert» anerkjennelse for det de gjør. De har med andre ord vært med på både små og store arrangementer. Mange steder har

¹Dette ble starten på det som etter hvert er blitt kalt Tøyengruppa og dansegruppa for voksne, samt felles rekrutteringsarbeid og omsorgsavdelinger internt i bydelen.

de vært med å legge premisser for debatten etterpå. Dette har gjort ungdommenes deltakelse til refleksjonsøker i møte med «vanlige» ungdommer. For prosjektet er det viktig å løfte fram aktuelle samfunnstemaer og få ungdommene til å aktivt engasjere seg i ulike samfunnsspørsmål.

X-Ray har videre gjennom dette prosjektet jobbet tett med ulike nasjonale og internasjonale nettverk. Representanter fra prosjektet har blant annet deltatt i Ung & Fritid sitt seminar om mobbing i Oslo og Trondheim, Helsedepartementets seminar om forebyggende tiltak for helse og Landsforeningen for Down syndroms nasjonale samling. I tillegg til dette har X-Ray også samarbeidet tett med bydelene.

Samarbeid med Kulturcentrum Skåne

Prosjektet har gjennom hele prosjektperioden samarbeidet og hentet inspirasjon fra Kulturcentrum Skåne i Sverige. Dette har blant annet skjedd gjennom internasjonale seminarer og workshops i Malmö og London. Den faglige virksomheten ved Kulturcentrum Skåne har inspirert prosjektet med pedagogiske, organisatoriske og kunstneriske verktøy blant annet gjennom felles workshop ved X-Ray våren 2017. Kulturcentrum Skåne har 25 års erfaring med å jobbe kunstfaglig med mennesker med nedsatt funksjonsevne. De tilbyr en 3-årig heltidsutdanning med påfølgende arbeidspraksis for målgruppen. Deltakerne får etter endt skolegang et vitnemål og avtale om jobb som kulturarbeider. Senteret samarbeider tett med etablerte kunstinstitusjoner i regionen om ulike kunstproduksjoner: dans, teater, musikk, bilde, film, foto og litteratur, og har etter lang virksomhet samlet verdifulle erfaringer av både organisatorisk, pedagogisk og kunstnerisk karakter. Samarbeidet med Kulturcentrum Skåne har resultert i studiebesøk begge veier, i tillegg til workshops for både ansatte, gruppemedlemmer, foreldrerepresentanter og Rådet (som følger prosjektet kontinuerlig).

Ifølge de ansatte ved X-Ray har dette samarbeidet bidratt både med inspirasjon, erfaringsutveksling og idéutvikling for arbeidet som utføres i prosjektet.

Gjennom samarbeidet har de fått tilgang til et internasjonalt faglig nettverk og fått innføring i nye metoder og teknikker for praktisk kulturarbeid. De understreker også at samarbeidet har bidratt med verdifulle pedagogiske, organisatoriske og kunstneriske verktøy. De pedagogiske metodene, og det kunstneriske uttrykket danner en plattform som gir mennesker med nedsatt funksjonsevne den samme muligheten som andre mennesker i samfunnet til å finne kunstnerisk integritet, for så å vise den frem for et publikum. Den visjonen X-Ray har for målgruppen, er langt

på vei realisert i Kulturcentrum Skåne sin pedagogiske, kunstneriske og organisatoriske virksomhet. De har derfor vært en viktig inspirasjons- og kunnskapskilde i prosjektet.

Målgruppe og målsetting

Målgruppen for prosjektet er ungdommer som har ulike former for funksjonsnedsettelse og/eller trenger individuell tilrettelegging. Dette er en gruppe ungdommer som ofte faller utenfor de ordinære ungdomstilbudene og som har behov for tilrettelagte tilbud. Gjennom prosjektet ønsket man å skape et tilbud til en gruppe som faller utenfor tradisjonelle fritidstiltak eller «et ekstra tilbud» på siden

av andre aktiviteter. Målsettingen har vært å utvikle et prosjekt som skaper progresjon blant deltakerne. I tillegg jobbes det aktivt med å «integrere» ungdommene i «vanlig ungdommelige miljøer», slik at de føler seg som en del av, og får en reell mulighet til å dele sine erfaringer med «ungdommer flest».

Som en av de ansatte sa det:

“Vi vil at de skal ha progresjon – at de skal bli flinkere til noe. Intensjonen er ikke først og fremst å tilby en aktivitet i seg selv, men å tilby en aktivitet som leder til personlig utvikling hos ungdommene.”

Målsettingen kan oppsummeres i følgende fire punkter:

- Først og fremst har man i prosjektet et ønske om å tilby ungdom med behov for individuell tilrettelegging arenaer for ulike kunstaktiviteter. Målet er å skape permanente arenaer for utvikling innenfor kunstaktiviteter som teater, dans, film, foto, tekstutvikling og litteratur. På lang sikt er målet at dette skal bli en base for utdanning og arbeidsmuligheter, samt å være en plattform der deltakerne er trygge i sine meninger og får muligheten til å få «sin» stemme hørt i samfunnet.
- For det andre er det en målsetting om å jobbe med relasjoner. Gjennom prosjektet «Er det plass for meg?» ønsker man å lage møteplasser mellom ungdommer med lignende interesseområder slik at de kan utvikle sosiale og kulturelle ferdigheter, og utvikle en følelse av fellesskap og samhold.
- Det er et mål å kunne utforske kunstneriske uttrykk og bidra til å heve livskvaliteten til kunstinteressert ungdom med behov for individuell tilrettelegging. Gjennom aktiviteter og

sosialt samvær er målet å øke og fremme selvtillit og mestringsfølelse hos ungdommene som deltar, samt bidra til å utvikle og styrke identitet og gjennom dette fremme fysisk og psykisk helse.

- Et annet mål er å rekruttere aktive kunstnere, som i tillegg har kompetanse/bygger kompetanse i forhold til målgruppen. Rekruttering av ungdom som representerer en kunstnerisk drivkraft bidrar til å synliggjøre, ivareta og utvikle potensialet til målgruppen. Den organisatoriske delen består i rekruttering, og kartlegging av mulige samarbeidspartnere, danne nettverk samt å søke kompetanse utenfra.

Rekruttering av deltakere

De fleste av ungdommene som deltar i «Er det plass for meg?» har blitt rekruttert gjennom ansatte ved X-Ray, lærere ved samarbeidsskolene, korps, Dissimilis eller gjennom personlige nettverk. I følge ansatte ved X-Ray går rekrutteringen i rykk og napp, og i perioder har man fått signaler fra skolene om at det hadde vært behov for å opparbeide en egen danse- eller teatergruppe, samtidig som det ikke finnes nok ressurser til å gjennomføre en slik satsing. Internt i bydel Grünerløkka har det vært vanskeligere å rekruttere fra målgruppa, blant annet fordi bydelen ikke har et samlet tilbud til målgruppen og dermed ikke noen god kommunikasjonskanal. X-Ray har hatt jevnlige møter med søknadskontor og fysio- og ergoavdelingen, for å få kontakt med ungdommer i målgruppen. Mange ungdommer er imidlertid rekruttert gjennom «jungeltelegrafene», noe som indikerer at det er et behov for dette tilbudet.

Det har vært utfordrende å nå fram med informasjon til ungdom og foresatte med minoritetsbakgrunn. Det handler både om språklige og kulturelle utfordringer, noe som gjør det vanskelig å nå fram med informasjon om denne typen aktiviteter. Mange mangler referanserammer for denne typen fritidsaktiviteter. Det er derfor ekstra viktig med tilrettelagt informasjon om det tilbudet X-Ray har til ungdom med nedsatt funksjonsevne. Dette er noe av bakgrunnen for at prosjektet siden november 2016 har samarbeidet med Enhet for mangfold og integrering (EMI) og Mangfold i Arbeidslivet (MiA), for å se på strategier for rekruttering.

Metoder og fremgangsmåter i «Er det plass for meg?»

Prosjektet har en gjennomtenkt strategi både knyttet til metoder og gjennomføring av ulike forestillinger. Sentralt i prosjektet er det å satse på profesjonelle instruktører. Det er

engasjert spesialpedagoger, instruktører og kunstnere, og det er engasjert assistenter med erfaring innen dans og kultur. Man har også tett kontakt med spesialpedagoger og lærere ved de respektive videregående skolene i tillegg til andre ressurspersoner tilknyttet X-Ray. På denne måten er det kompetente team som arbeider med de ulike gruppene.

Med utgangspunkt i Kulturcentrum Skåne² sine arbeidsmetoder har refleksjon og samtaler vært en viktig metode i arbeidet med ungdommene. Ungdommene har for eksempel ikke bare øvd på dans, men har i tillegg snakket og reflektert om innholdet i dansen eller oppsetningen de har arbeidet med, og også ulike tema i tilknytning til en oppsetning. Ved å organisere ukentlige refleksjonsmøter i tilknytning til øvinger får man også en form for fortløpende evaluering av de ulike oppleggene.

De ulike øvingsgruppene har hatt jevnlige forestillinger på X-Ray Ungdomskulturhus i tillegg til opptredener i forbindelse med ulike arrangementer i byen, for eksempel med Dissimilis (Rådhusplassen 2015, 2016 og 2017), Diabetesforbundet (Jacobs Kulturkirke), Landsforeningen for Downs syndrom (konferanse, Fornebu), forestilling i ulike bydeler, (bydelsadministrasjoner, Cafeteateret, fritidsklubber, sykehjem med mer). Det har vært flere juleavslutninger både i regi av X-Ray og i regi av samarbeidsskolene (blant annet i Uranienborg kirke). De har

også deltatt med Torshovskorpset (NRKs store studio og Konserthuset med KORK), samt i utallige private arrangementer og jubileer. Det å arbeide mot en opptreden med publikum til stede, har vært et klart mål for prosjektet.

Som nevnt tidligere har prosjektet arrangert flere workshops for deltakere fra de ulike gruppene. Her blir det valgt et tema (for eksempel identitet, kjærlighet, vennskap) i begynnelsen av uka. Med utgangspunkt i valgte tema bestemmer ungdommene innhold, og koreografi, og oppgaver tilpasses ut fra ungdommenes forutsetninger. I løpet av uka bidrar ungdommene med tekster, dans og teater, i tillegg til at de ofte gjør «research» knyttet til temaet. Workshopene har resultert i ni fremvisninger for foreldre og venner, samt en fremvisning på sykehjem (juni 2016). I tillegg er det produsert to filmer fra workshops (vinterferie 2015, samt juni 2016).

Fra oktober 2016 fikk elevene ved en av de videregående skolene tilbud om kulturarbeidspraksis. De fikk da en dag i uken til å jobbe med et tema i X-Rays egne lokaler. Målet var at dette skulle gi ungdommene en opplevelse av profesjonalitet og at det stilles krav som på en vanlig arbeidsplass.

²<http://www.kulturcentrumskane.com>

Med fokus på empowerment og brukermedvirkning

Begrepet “empowerment” ble lansert i Ottawa-chartret i 1986, og beskriver en prosess som gjør folk i stand til å få økt kontroll over eget liv og forbedre egen helse. I NOU (1998:274) defineres empowerment på følgende måte:

“Empowerment er et mål, en metode som passer så vel for den profesjonelle som den ikke-profesjonelle og en pedagogisk, sosial og helsefremmende strategi. (...) Empowerment er å styrke den makt den enkelte eller gruppen måtte være i besittelse av for å endre og påvirke uhensiktsmessige forhold. Målet er at personene mer effektivt kan styre sine liv mot egne mål og behov. Det er en direkte forbindelse mellom empowerment og frigjøring.”

Empowerment er en grunnleggende idé ved X-Rays virksomhet. Å arbeide med å myndiggjøre, ansvarliggjøre og dermed bidra til å bygge identitet og tilhørighet i

samhandling med andre, er et overordnet mål for all aktivitet ved ungdomshuset. X-Ray er videre et ungdomskulturhus med fokus på reel ungdomsstyring og reell brukermedvirkning. I den daglige aktiviteten vektlegges det at ungdommene som bruker huset skal lære om selvstyring, inkludering og demokratiske prosesser. Dette kommer til uttrykk blant annet gjennom husmøter hvor kun ungdom under 25 år har stemmerett og hvor man har demokratiske prosesser knyttet til opptak av nye medlemmer og fordeling av rom, instrumenter og goder ved huset (Haugen, Elvegård og Berg 2015). Ungdommene på huset samles også til et årlig seminar, der årets virksomhet gjennomgås og diskuteres. Her har også deltakere i «Er det plass for meg?» deltatt. Dette har bidratt til at ungdommene i prosjektet har blitt kjent med andre ungdommer på X-Ray. Gjennom dette har de blitt mer bevisst på sine rettigheter. I husets ånd har også empowerment og medvirkning vært viktige dimensjoner i arbeidet med prosjektet «Er det plass for meg?».

Med fokus på samarbeid

X-Ray generelt og prosjektet spesielt har fokus på samarbeid både med lokale, nasjonale og internasjonale aktører. Samarbeidet med EMI og MiA er eksempler på dette. Via det kommunale kontaktnettet er det etablert

2. Metode og gjennomføring

I evalueringen av dette prosjektet har vi sett på selve prosessen og undersøkt ulike faser i prosjektet, fra planleggingsfasen til gjennomføring av ulike aktiviteter. Vi har fulgt prosjektets aktiviteter våren 2017. Målet med denne evalueringen har vært å dokumentere ulike faser av arbeidet med «Er det plass for meg?», samt å vise eksempler på ulike arbeidsformer og god praksis. Evalueringen vil i tillegg ha fokus på områder der det er forbedringspotensial eller områder der man står overfor viktige veivalg.

Evalueringen bygger på flere datakilder. Vi har lagt vekt på å belyse synspunkter fra ulike perspektiver og har derfor intervjuet både ungdommer som deltar i prosjektet, deres foreldre/foresatte, samt instruktører og lærere som har jobbet aktivt med prosjektet. Vi har videre foretatt observasjon både under øvinger og fremføringer/ oppvisninger, samt deltakende observasjon i en to dagers workshop med Kulturcentrum Skåne på X-Ray Ungdomskulturhus våren 2017. I tillegg har vi intervjuet ressurspersoner knyttet til prosjektet. Intensjonen har vært å innhente data fra ulike perspektiver og synsvinkler for å kunne tilføre evalueringen viktige nyanser og presiseringer. Følgende kilder er benyttet for å innhente informasjon:

- Skriftlige kilder knyttet til prosjektet «Er det plass for meg» (for eksempel rapporter, møtereferater, refleksjonsnotater, foto- og filmdokumentasjon knyttet til prosjektet)
- Ungdommer som deltok i prosjektet «Er det plass for meg?»
- Foreldre/pårørende til ungdommene
- Ansatte ved X-Ray (prosjektleder/ instruktører/andre ressurspersoner tilknyttet prosjektet)
- Lærere ved samarbeidende skoler
- Aktiviteter i regi av «Er det plass for meg?»
- Samarbeidspartnere (Nordic Black Theatre, bydeler byråd, Bufdir)

Det ble foretatt både individuelle intervjuer og gruppeintervjuer. Noen av ungdommene som deltok i prosjektet ble for eksempel intervjuet sammen med foresatte og/ eller personlig assistent. Ansatte og andre ressurspersoner tilknyttet prosjektet ble intervjuet både individuelt og i grupper på to eller tre personer. Sentrale personer i prosjektet er intervjuet flere ganger i løpet av prosjektperioden. Deler av datainnsamlingen ble foretatt via deltagende observasjon. I alt ble det foretatt observasjon av en oppvisning/ fremføring og fem ulike øvinger med elever

i ulike settinger (øvingene foregikk både i X-Ray sine lokaler og ved samarbeidene skoler). Vi har også hatt tilgang til film- og dokumentasjon av både øvinger og ulike oppsetninger som har blitt gjennomført i prosjektperioden. Det ble i tillegg gjort observasjon av en workshop som foregikk over to hele dager, med instruktører leid inn fra en annen nordisk institusjon.

Workshopen besto av både praktiske øvinger og dans med elevene, samt refleksjonsgrupper med elevene i etterkant av øvingene. Videre ble det foretatt to økter med gruppearbeid og refleksjonsprosesser for ansatte og andre lærere/ressurspersoner tilknyttet prosjektet.

I alt ble det foretatt kvalitative intervjuer med 23 personer, der 7 var ungdommer som deltok i prosjektet og 5 var foreldre til ungdommer som deltok. I tillegg ble det intervjuet 11 ansatte. I denne kategorien inngår både ansatte ved X-Ray og lærere/ressurspersoner tilknyttet de samarbeidene skolene³. I teksten skiller vi mellom lærer (lærere/pedagoger/instruktører ved samarbeidsinstitusjoner) og ansatte (ansatte og ressurspersoner tilknyttet X-Ray). Gjennom hele prosjektperioden har vi, i tilknytning til observasjon av øvinger og oppsetninger, hatt samtaler med ulike ressurspersoner som er eller har vært tilknyttet prosjektet «Er det plass for meg?» eller som på annen måte har kunnskap om

prosjektet. Dette er personer som ikke har blitt forespurt om intervju, men som likevel har hatt kunnskap og lyst til å formidle sine synspunkter om prosjektet. De har gjennom dette bidratt til nyttig nyansering og informasjon om ulike sider av prosjektet og prosjektets tema.

Prosjektet ble gjennomført i tråd med forskningsetiske retningslinjer fra Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD). Det ble innhentet informert samtykke for de informantene som ble intervjuet. Alle informanter ble underveis i prosjektet informert om prosjektets mål og hensikt, og om at deltakelse i intervju er frivillig og at de når som helst kan trekke seg.

³En assistent inngår også i denne kategorien.

3. Erfaringer med prosjektet

*“Vi ble utrolig godt mottatt. Dette er rett og slett et fantastisk tilbud.”
(Foreldre til ungdom som deltar i prosjektet)*

Både ansatte, deltakere og deres foreldre/foresatte refererer til positive erfaringer med prosjektet. Gjennom intervju med både elever, lærere og foreldre går det frem at det både er behov for prosjektet «Er det plass for meg?» og videre at dette er et tilbud som skiller seg fra andre tilbud. Sitatet under fra en av foreldrene er typisk:

“Jeg søkte på nettet - jeg lette etter et bredt tilbud, men det var veldig vanskelig. Det finnes ikke gode tilbud til denne gruppen, og det finnes heller ikke noe samlet informasjon. Det som finnes er ulike idrettsgrener, men utover det er det ingenting. Det var en venn av meg som tipset meg og jeg ringte X-Ray og [navn på ungdom] ble med for å

hilse på og han hev seg ut i dansen med en gang!”

Tilbakemeldingene handler i hovedsak om at elevene føler mestring, samhold og felleskap. Foreldre forteller at de har blitt «fantastisk mottatt» og at de føler seg både sett, ivaretatt og respektert. Noen uttrykker også overraskelse over at det har gått så bra som det har gjort:

“Jeg tenkte at de kan ikke ha med noen som [navn på elev] som bare løper rundt i sin egen verden, men det går!”

I dette kapittelet vil vi referere hva både foreldre og elever har meldt tilbake, samt vise til eksempler på «gode praksiser». Innledningsvis vil vi si litt om det vi betegner som «X-Ray's arbeidsmetode» basert både på observasjoner, intervju med elever, foreldre og med ansatte. Videre vil vi si mer om hvordan både elevene, foreldrene og også lærere og ansatte vurderer prosjektet og utkommet for elevene.

Verdigrunnlag og arbeidsformer

*“Vi tenker annerledes – vi tenker at det går! Vi tenker ikke: Nei det går ikke!”
(Ansatt i prosjektet)*

I følge både ansatte og lærere bygger prosjektet på en tenking som på mange måter skiller seg fra det som er vanlig i prosjekter for denne målgruppa. Prosjektet er basert på tverrfaglighet i bred forstand, ved at det fokuseres både på det pedagogiske, det kunstfaglige, det vernepleierfaglige og på det barne- og ungdomsfaglige. Det er en grunnleggende tanke at man gjennom kunstfaglig utvikling kan gjøre det mulig for ungdommene i målgruppa å få synliggjort og bli kjent med sine egne ressurser, og se seg selv som et fullverdig medlem av samfunnet.

*“Det viktige er å skape en kontinuitet, hvor mestring erstatter avmaktsfølelse, hvor identitet og tilhørighet erstatter usikkerhet og rådvillhet, i et kunstfaglig miljø for ungdommer fra hele Oslo.”
(Notat fra prosjektet)*

De ansatte legger vekt på at ungdommene er motivert og selv har lyst til å være med i prosjektet – eller som en ansatt uttrykte det:

“De må ha en intensjon om at de vil videre.”

Samtidig understrekes det at prosjektet ikke er ment å skulle forandre ungdommene, de skal få være den de er, men oppdage nye sider ved seg selv gjennom ulike typer aktivitet. En av de ansatte sier det slik:

“Vi tar utgangspunkt i den enkelte – hva er denne personens drivkraft? Og da er det en miks mellom kommunikasjon, utprøving, osv. Leter etter mening, ressurser, individuelle styrker osv. Vi ser at det virker. Noen av elevene har hatt en voldsom utvikling, [navn på elev] kommer alltid på øvinger og har lyst til å gjøre ting, men før turte hun ikke, men nå gjør hun det – hun prøver. [Navn på elev] hadde hatt et utbrudd på skolen og fikk ikke være med. Vi tenker at hun skulle være med. Lærere tenker annerledes. Rollefordeling

og ansvar er viktig i samarbeid med skolen – og denne eleven fikk komme hit, hun valgte å komme hit. Et annet moment er at blir det bråkete på skolen kan man skjerme seg, men her på X-Ray kan man ikke gjemme seg bort, så det må balanseres, behovet til de ulike studentene.”

De ansatte forteller at idéen i utgangspunktet var å teste ut bruken av kunstfag, og videre utforske hva som skjer når ungdommene får mulighet til å prøve ut nye ferdigheter. Noe av intensjonen bak prosjektet er å hjelpe ungdommene med å oppdage sitt eget talent og sine ressurser, for så å forplikte seg til å bidra i gruppen. Når det gjelder organisering av de ulike gruppene legges det vekt på at alle må få prøve ut ulike aktiviteter, men samtidig er det en uttalt policy blant de ansatte at det skal jobbes mot et mål og at det skal være progresjon:

“Mange får prøve seg flere ganger og ombestemme seg flere ganger, men samtidig går det en grense. Det må også være en form for forpliktelse i deltakelsen, det stilles krav til at man møter opp

og at man trener sammen mot et felles mål, som for eksempel er en forestilling for invitert publikum.”
(Ansatt X-Ray)

Slik det kommer frem i intervjuer med ansatte ved X-Ray kan det være et problem at man ved X-Ray og skolene har noe ulike metoder. En av de ansatte snakker om en bestemt elev og sier:

“Man ville styre mye mer, det ligger noe ufritt i det, her jobber vi mer med å forløse potensial for de elevene som er her. Da må du ha et verktøy og jobbe mer dynamisk og da kan man ikke ha de stramme rammene som skolene ofte har.”

Foreldre forteller videre om historier med mange nederlag, med utenforskap og om skole- og vennesituasjoner som er både vanskelige og utfordrende. «Det skal noe til å møte han». Gjennom arbeidet som foregår ved X-Ray kan nederlag bli snudd til suksess og en forelder uttrykker det slik:

“De fikk fram ett av hennes talenter!”

Om profesjonalitet og kompetanse

*“Danseterapi utvikler resiliens.”
(Lærer)*

Sitatet over er fra en av lærerne som samarbeider med prosjektet. I følge Antonovsky (1979) handler menneskers helsesituasjon i stor grad om å oppleve en sammenheng i livet, det som gjerne betegnes som «sense of coherence». Det at mennesker finner sammenheng og opplever mening er avgjørende både for psykisk og fysisk helse, ikke bare hva mennesket utsettes for av risiko og stressfaktorer. Et av Antonovsky viktigste anliggende var å fremme forståelse for at mennesker består av en helhet hvor alle deler i kropp og psyke påvirker hverandre. Det kan finnes flere forhold som hjelper mennesket til bedre helse, ikke bare fravær eller kontroll over sykdom. Menneskets evne til å være positiv, optimistisk og se lyspunkter i tilværelsen, menneskets evne til å engasjere seg, være fleksibel, vise empati, bygge energi og øyne håp – og ikke minst menneskers evne til humor kan innvirke på total helseressurs eller total evne. Alt dette kan bidra til bedre fysisk og psykisk helse og gjøre det lettere å holde seg frisk, eller øke evnen til å reise seg igjen etter påkjenninger.

I workshops og samtaler med ansatte i X-Ray har fokus på helsefremmende (salutogene) prosesser vært sentralt. X-Ray har lagt vekt på å samarbeide med dyktige fagfolk, både instruktører og kunstnere samt med fagmiljøer som for eksempel Kulturcentrum Skåne. Ved å ta i bruk kunstneriske verktøy og prosesser har de arbeidet for å oversette faguttrykk som resiliens, anerkjennelse og salutogene metoder i praksis. Ved å aktivt lytte til deltakerens livssituasjon, egne forslag i arbeidsprosessene samt andre ønsker og behov, tilpasses arbeidsprosessene til deltakerens ressurser og funksjonsnivå. Prosjektets grunnideer formes til kunstneriske produkter i en «mens vi går»- prosess, hvor innflytelse kombineres med personlig ansvar og profesjonelle kunstneriske fagtermer.

I prosjektet har det også vært tilrettelagt for å koordinere, reflektere og samarbeide med skolens lærere og assistenter. Ungdommene trenger varierende grad av tilrettelegging. Prosjektet bygger på en «helhetlig» utviklingsmodell som var tenkt til å bidra til samhandling mellom innholdet i prosjektet og læringen i skolens forskjellige fag. Siste året av prosjektet har vært preget av en noe mer «profesjonell» holdning fra elevenes side. Elevenes utvikling i prosjektet har gått fra å prøve på noe, til å forstå hva en rolle er, hva et teaterstykke krever av innsats for å få liv, på hvilke måter man må samarbeide for å oppnå resultater, samt ikke minst dansens, teaterets,

musikkens, teksten og bildets betydning for å tydeliggjøre og fortelle historien om Romeo og Julie – på ungdommenes egne premisser.

Et annet eksempel er hvordan instruktørene hele veien jobber for å «hente inn» elever og fange deres oppmerksomhet. En av instruktørene forteller om en elev:

“Han er i sin egen verden – vanskelig å få fokus på tegning og dans. Vi forsøkte å bruke filmen Narnia – for han er så glad i den. Så han tegnet fra Narnia og danset... Fra å være helt uten fokus, så kom han altså inn og var en av gruppa(...) Det har vært veldig spennende å se denne utviklingen.”

Ved å bruke en film som eleven var glad i, fikk de kontakt. Eleven kunne koble tegning og dans til et tema han var opptatt av, det ble derfor interessant å være med.

Medvirkning og myndiggjøring

I flere av gruppene er det lagt opp til aktiv medvirkning fra elevene ved at de får velge en bevegelse de vil fremføre, et solonummer eller at de får være med å velge musikk og skrive tekst. I en av gruppene har man for eksempel jobbet med at alle elevene skal fremføre et solonummer. For å øke motivasjonen har elevene selv fått velge hvilken melodi de ønsker å danse til. Slik brukes medvirkning som et grep i en prosess som har som mål å fremme mestring. Det er flere eksempler på at ungdommer som er del av prosjektet har arbeidet videre med individuelle prosjekter. I ett konkret tilfelle har for eksempel en av elevene jobbet med en film om kjærlighet. En av de ansatte forklarer hvordan dette var initiert av eleven selv:

“Vi har hele veien forsøkt å tilpasse slik at eleven kan presentere. I en søknad skrev eleven: «Jeg vil holde på med film». Så fikk vi kontakt med dette filmteamet og vi koblet det mot denne eleven, som vi visste ville jobbe med film. Vi hadde også med en gjesteartist fra Dissimilis,

som vi vet er veldig flink (...) Mens andre elever vil holde på med teater – da må vi ta for oss teaterets grunnelementer.”

I forbindelse med rekruttering til en av gruppene viste det seg at «de nye» ungdommene var interessert i å tegne og fortelle historier. Tegning/bilde har derfor blitt brukt som et uttrykksmiddel for elevene og som bidrag til å utvikle tema for dansen. Tanken er at tegning skal utvide det kunstneriske uttrykket, samtidig som dansen fortsatt er en basis i arbeidet. I forbindelse med denne aktivitetsendringen er en billedkunstner/skuespiller rekruttert for å samarbeide med koreografen. Dette fører til en dynamikk hvor det kunstneriske innholdet finner flere uttrykksformer. En viktig lærdom her er at initiativ fra elevene (ønske om å tegne) blir tatt på alvor og at det kobles opp mot et profesjonelt nettverk.

Det arbeides også med medvirkning gjennom refleksjon. Både før og etter en arbeidsøkt reflekteres det over hva man forventer og hvordan de opplevde arbeidsøkten etterpå. Videre kan de gjennom refleksjonsrundene formidle hva de synes både om både sin egen og gruppens innsats, for eksempel hva de synes var vanskelig og følgelig må trene mer på. Dette påvirker evnen til å formulere seg, ta plass og få tillit til egne og andres

meninger og opplevelser. Noen prøver seg også på andre språk, som engelsk og spansk.

Om refleksjon og «empatiske sekvenser»

I arbeid med gruppa er det viktig å stimulere til egne refleksjoner: Hva har jeg gjort denne uken? Hvordan opplevde jeg det? Hva er viktig her i livet? Dette handler om å gi plass for de hverdagslige temaene – i tillegg til faglige kombinasjoner om selve kunstproduktet. Denne formen for refleksjon gjør samtidig at de blir bedre kjent med hverandre, og de lærer å lytte til hverandres meninger. Det oppstår også diskusjoner som fører til en felles forståelse av hva som forventes av deltakere i en gruppe. Dette fører igjen til et samarbeidsklima, hvor ungdommene har lettere for å støtte hverandre og ta ansvar for hvordan arbeidet foregår. Metodikken har vist at ungdommene korrigerer hverandre og utvikler sin evne til å uttrykke seg over tid. Det kan virke som refleksjoner før og etter hver arbeidsøkt kan bidra til å samle gruppa, heve konsentrasjonsnivået og øke evnen til å jobbe mer målrettet.

Øvelse i refleksjon er en viktig del av undervisningen. Elevene har ofte gode refleksjoner knyttet til progresjon og utvikling av ferdigheter. De snakker for

eksempel om at de har lært mye i løpet av den perioden de har drevet med dans, og noen husker tilbake til starten og «da det var vanskelig» og sammenligner med dagens situasjon som betegnes som «lett». Samtidig blir ungdommene oppfordret til å øve på ting de kan forbedre, det kan for eksempel være en bestemt bevegelse eller spesielle trinn.

Følgende notat fra intervjuologen kan beskrive en situasjon hvor elevene i overgangen fra en aktivitet til en annen også får sosial trening og trening i empati. I situasjonen har en gruppe hatt tegnestund og skal til å begynne øvingen. Noen av ungdommene begynner å rydde sammen blyanter og tegnestifter, mens andre bruker litt mer tid:

“En ungdom, Ola, ligger på gulvet og tegner....de skal avslutte tegnestund. Ola har med seg en assistent som er avventende og ser ut til å gi Ola litt tid til å «ta inn» at de skal avslutte. En annen ungdom Oda vil hjelpe til og forsøker å ta blyanten fra Ola for å legge den i skrinet. Ola stritter imot og roper høyt. “Oda, som ville hjelpe til, ser fra Ola til assistenten og sier: «Å... kanskje jeg

skal la Ola være i fred litt...»
 Assistenten smiler og sier:
«Ja, Ola trenger litt tid...»
 Ungdommen kikker en stund ut i luften, ser så bort på Ola og så på assistenten og sier:
«Nei, jeg må ikke mase.»
 Assistenten gjentar: *«Ola trenger bare litt mer tid når vi skal gå fra aktivitet til aktivitet».* Oda nikker og smiler. Etterhvert går de alle ut på dansegulvet og begynner å bevege seg etter musikken. De står i sirkel og gjør oppvarmingsøvelser sammen. Etter hvert jobber de to og to med speiling. Oda speiler Ola. Ola spiller tilbake.”
 (Fra observasjonslogg)

Typiske settinger som illustrer hvordan ungdommene gjennom aktivitetene får øve på eller praktisere empatiske ferdigheter er gjerne overganger mellom ulike aktiviteter som beskrevet ovenfor. Et annet eksempel handler om ei jente som sitter igjen ved lunsjbordet når de skal gå ut på gulvet å øve.

“Hun har hodet i hendene, ser ned og vil ikke være med. Etter tur prøver både

instruktører og ansatte å motivere henne til å bli med, men ingen får henne med ut på gulvet. De andre elevene har begynt oppvarming og danser frem og tilbake på et område i øvingslokalet. Flere av elevene «svinger» innom jenta som bare sitter der, de danser forbi henne – noen ser på henne, andre sier – vi har starta – bli med da! Etter hvert løfter jenta hodet og ser ut i rommet. Noen av elevene som «svinger innom» kommer med gjentatte oppmuntringer og tilrop. De «lokker» og ber. Etter en liten stund kommer en av medstudentene og «lokker» mens han smiler... Jenta reiser seg sakte, smiler og blir med i oppvarmingen med de andre.”
 (Fra intervjubloggen)

I et annet tilfelle har gruppen jobbet med å lage en dans. De har jobbet hardt i flere timer. Som avslutning sitter de alle i ring. De skal reflektere over dagens trening og alle skal finne ett ord som de synes beskriver treningen.

“En etter en kommer de frem med ulike adjektiver som forteller om deres opplevelser, som jobbe, musikk, fint, drama, perfekt. En av elvene synes imidlertid det er vanskelig å finne et ord, og vil ikke snakke høyt. Hun vrir seg rundt og ser ned. Eleven som sitter ved siden av henne tar rundt henne og sier: «Skal vi si det sammen?»”
(Fra intervjubloggen)

Vi gjorde mange lignende observasjoner av slike «empatiske sekvenser», hvor elvene enten hjelper hverandre og henter hverandre inn i dansen, eller korrigerer hverandre. Dette skjer også på scenen. Det er gjennomgående mye vennlighet og positive refleksjoner knyttet til det å bidra til hverandre. Det skaper stolthet over egen mestring. Denne typen handlinger var gjennomgående blant ungdommene og illustrerer hvordan prosjektet legger til rette for at ungdommene også arbeider med empati og gjensidig respekt for hverandre som en del av danseøvelsene.

Også foreldrene legger vekt på at ungdommene lærer empati. En forelder forteller at hennes ungdom i starten ikke var i stand til verken samhandling eller

individuelle prestasjoner, og at de andre ungdommene hadde kikket bort og sagt: «Se, Ann danser ikke!», og at de samtidig tar kollektivt ansvar og legger vekt på at: «Se, vi får det til sammen». Denne holdningen skaper opplevelse av samhold og mestring.

Opplevelse av mestring, samhold og fellesskap

*“Når jeg kommer til X-Ray blir jeg glad inni meg.”
(Ungdom i prosjektet)*

Sitatet over er fra en ungdom som har deltatt i en av gruppene. Flere av elevene har lignende spontane uttalelser når vi spør dem hvordan det er å være med i prosjektet, som for eksempel «Alle blir glade når jeg kommer til X-Ray». Eller: «Alle smiler og da blir jeg glad» er uttalelser som går igjen blant ungdommene.

De ansatte legger vekt på at prosjektet «Er det plass for meg?» har flere gode bieffekter og at et bevisst fokus på koreografi blant annet fører til at elevene får positive opplevelser knyttet til det å stå på en scene. De opplever både samspill og samhold, men i tillegg solospill – noe flere trekker frem som positivt knyttet til mestringsfølelse. Samspillet med andre fører også til en følelse av trygghet som gjør at elevene i neste omgang tør mer og dermed mestrer mer. Flere av de ansatte legger vekt på at det å mestre fysisk og motorisk i neste omgang hjelper på kognitiv utvikling og at elevene slik står bedre rustet til å klare skolehverdagen.

Et gjennomgående tema knyttet til positive tilbakemeldinger er mestring. Både ansatte og elever understreker mestring som en viktig dimensjon. De ansatte viser ofte til bestemte elever og mestring ut fra egne forutsetninger, både motorisk og sosialt.

Ulike grep blir brukt for å få ungdommene til å forsøke å gå ut over sin egen komfortsone. Ved for eksempel å spille den enkelte ungdoms favorittmusikk, eller at ungdommene oppfordres til å danse en egen dans. En av foreldrene forteller om en ungdom som gjentok gang på gang at dansen var for vanskelig å få til og spurte de andre elevene: «Kan ikke du ta den?» De lette for å finne en favorittmelodi, og med gode heiarop hadde ungdommen tatt skrittet og danset alene i 2 min. «Alle klappet og Camilla ble så stolt», forteller en av de ansatte.

Følgende knippe uttalelser sier sitt om ungdommenes mestringsopplevelser:

“Jeg har lært masse. Det er gøy. Jeg har lært nye turer og nye trinn.”

“Det var bra, fordi jeg hadde noen å danse med og det var gøy! “

“Det var gøy fordi det var masse mennesker som så på – og jeg blir ikke nervøs!”

“Det er godt å bevege seg foran andre. Det er godt når folk klapper!”

En lærer forteller om en elev som har hatt vanskelig for å huske, men gjennom å spille teater skjer det noe:

“Hun husker alltid navnet i rollen sin, og så kommer sannelig de riktige replikkene også, det er ett eller annet som skjer her... Det trigger noe. Om de bruker hjernen på en annen måte, det er noe med det å bruke kroppen som gjør noe med hjernen. Når du tar i bruk hele kroppen så skjer det noe.”

(Lærer ved samarbeids skole som har fulgt elevene over tid)

Musikk – et annet språk

“Han kan ikke gå, men bevegelsen er vakker, og den kan det settes rytme til...”

Instruktørene legger vekt på det musikalske, at mye lærdom kommer gjennom musikk og at musikk på mange måter er et eget språk. De legger også vekt på det å eksponere ungdommene for ulike typer musikk. En deltaker med innvandrerbakgrunn uttrykker for eksempel glede over at de har fått danse til musikk fra foreldrenes hjemland, mens andre vektlegger at det at de får komme med egne ønsker er motiverende. Mange har sin favorittsang representert i ulike oppsetninger.

Motorisk og sosial læring

“Dette er den eneste gang i livet mitt jeg har sett mitt barnværedelavengruppe.”

(Forelder)

Lærerne snakker ofte om navngitte elever og hvordan disse har utviklet seg motorisk. Omtaler som «hun har utviklet seg vet at hun har kommet mer opp i kroppen» eller «han er mye mer til stede i kroppen nå enn i starten» er eksempler på dette, og mange av elevene blir omtalt som at de gjennom deltakelse i prosjektet «har fått mer kontroll over bevegelsene». Samtidig henger motorisk utvikling også sammen med det sosiale. En lærer forteller om en elev og sier:

“Hun kan ikke føre en samtale, men hun kan speile!”

Gjennom danseøvelser og musikk får ungdommer som i liten grad tidligere har deltatt i fellesaktiviteter sjansen til å oppleve dette. En mor forteller om sin ungdom midt i tenårene som ikke har «hatt noen gruppe» siden første klasse i skolen. Hun forteller at det har skjedd store endringer med ungdommen etter de ble med i prosjektet og

at det er rørende å være forelder og vitne til en slik utvikling:

“I starten var det vanskelig og jeg var borte et par ganger. Da jeg kom tilbake og fikk se at [navn på elev] danset med noen andre... og at han fulgte med i dansen, og at noen «valgte» mitt barn! Hva er et som skjer? Det var dette jeg hadde håpet på, men ikke turt å tro på (...) den dansen gjør noe med barnet mitt. Han glemmer å være sjenert.”

Foreldrene kan også oppleve at det også skjer utvikling på flere nivå, som kommer til uttrykk hjemme:

“Sist han kom hjem fra trening spurte jeg: «Hvordan har du hatt det?» Svaret kom uten å nøle: «Veldig bra!»”

Moren forteller det var første gang ungdommen benytte et adjektiv, og som forelder er jeg overbevist om at dansegruppen betyr mye for barnets utvikling. En annen mor forteller om en lang kamp for å finne et tilbud som passet ungdommen:

“Jeg fikk avslag fra alle skoler – alle sa at sønnen vår ikke passet inn.”

Som for mange av foreldrene var det relativt tilfeldig at de fikk vite om X-Ray og tilbudet i «Er det plass for meg?», men etter å ha vært med en stund sier mor:

“Jeg ser at han lærer med kroppen og at kroppen husker.”

Foreldre forteller også om ungdommer som i løpet av perioden utvikler nye ferdigheter gjennom tegning/formingsaktiviteter i forkant av dansingen, med uttalelser som: I dag tegnet hun hånden sin, eller: Etter at vi startet i gruppen har han begynt å skrive bokstaver. Følgende knippe med uttalelser fra foreldrene viser hvordan de oppsummerer ungdommenes framgang:

“De blir tatt på, de samhandler, de lærer turtaking, og de opparbeider tillit og trygghet.”

“Han har fått en kjempeprogresjon de to siste årene! Og at noen

orke denne tålmodigheten og bare holder på og holder på – det forstår jeg ikke.”

Mange av foreldrene fremhever hvordan de ansatte jobber individuelt med ungdommene. Etter å ha fulgt en danseøvelse, sier en av foreldrene det slik:

“Jeg ser at instruktøren har kontakt med ungdommen min. Det å kunne samhandle er en viktig kunnskap. Dette er det jeg hadde ønsket meg – det er helt fantastisk! Dette er det eneste stedet jeg har sett han samhandle med andre jevnaldrende (...) Jeg hørte han sa «hei» tilbake til en av de andre ungdommene og jeg tenkte «yes!»”

Også ungdommene legger vekt på det sosiale aspektet. Mange forteller at de har fått flere nye venner gjennom prosjektet og at de gleder seg til treningen og til å treffe de andre. Noen av ungdommene forteller at de gjennom tilbudet på X-Ray har blitt kjent med andre som de har truffet på fritida. Prosjektet har altså bidratt til at noen av ungdommene har utvidet nettverket sitt som en direkte følge av aktivitetene på X-Ray, noe som viser at prosjektets målsetting om å

styrke relasjoner og felleskap er oppnåelig. I tillegg får de øvd seg i forskjellige dansestiler. Det å oppleve mestring gjennom dans påvirker selvtilliten til ungdommene, og de får øvelse i å uttrykke seg foran andre. De får også øvelse i å finne uttrykk inni seg selv og får veiledning til å få dette ut innenfor rammen av dansebevegelse. Ved å bruke sine egne referanserammer ved valg av musikk, opplever de i tillegg å kunne identifisere seg med rollemodeller som representerer ungdomskulturen generelt. Dette styrker opplevelsen av deltakelse og identifikasjon med det som beveger seg i samfunnet. Man skaper forutsetninger for å være i dialog med jevnaldrende om tendenser og moter som ungdommene skaper for sin tid.

Erfaringer med workshops og fremvisninger

“Det er artig med flere sammen.”

(Ungdom)

Det andre prosjektåret er det jobbet med å få de forskjellige gruppene til å møte hverandre i workshops, samt se hverandres arbeid på skolene. Dette har hatt flere positive effekter. Rent pedagogisk har det skapt større kontinuitet i læringen og gjennom dette –

økt mestring. I tillegg har det ført til bedre konsentrasjon og større forståelse for den kunstneriske prosessen. Ungdommene i de ulike gruppene har også blitt godt kjent med hverandre og har fått en felles og annerledes erfaring med å bruke dans, teater og film enn de er vant med fra skolen. Ungdommer fra samtlige grupper har også deltatt i noen av de ordinære tilbudene på huset. Interessen fra elevene stiger ofte etter at de har deltatt på aktiviteter gjennom prosjektet, og for noe har dette resultert i at de ønsker å delta i en av de faste gruppene på X-Ray.

De fleste ungdommene vi snakket med hadde deltatt på en eller flere workshoper, og her var tilbakemeldingene gjennomgående svært positive, noe følgende uttalelser fra ungdommene bekrefter:

“Det var kjempegøy – vi danset og så hadde vi god mat hver dag.”

“Vi traff mange andre og vi dansa sammen.”

“Jeg ble kjent med Simon og Oda, og jeg fikk mange nye venner!”

“Det er kjempegøy å være der!”

“Vi danser og har pauser og gjør forskjellige ting til dans og musikk.”

“Jeg har fått flere venner.”

“Det er artig med flere sammen.”

Noen av elevene sier at de kunne ønske det var flere workshops. Workshopene er en arena hvor man kan jobbe både med empowerment og med fremvisninger. Det at gruppene i prosjektet har et møtepunkt på tvers av «sine» grupper, bidrar til større nettverk og en bevissthet om at det er «mange andre» som jobber med «det samme som meg». Dette kan bidra til en opplevelse av tilhørighet, det skaper motivasjon, og det er med på å bygge selvtillit. Det å jobbe fem timer hver dag hele uken skaper kontinuitet. Det er lettere å huske når det er tette gjentakelser av koreografier og oppgaver. Gjennom å bruke tid på å løse oppgavene frigjøres det kreativitet, noe som hever kvaliteten både på «produktet» og på evnen til å mestre oppgavene som skal løses.

Den siste workshopen i februar 2017 var den første gangen det var deltakere fra alle gruppene i prosjektet. Deltakerne ble overrasket over at det var så mange de «ikke kjente» da de kom. Samtidig var de jo alle sammen egentlig med i samme prosjekt. Det at de var kjent med hvordan koreografene jobbet, gjorde at de raskt fant måter å samhandle på. Alt var «som vanlig» i arbeidet, bare det at de nå møtte nye fjes. Som prosjektlederen for prosjektet sier det:

“For oss som fulgt prosjektet hele veien var dette en nyttig observasjon, fordi det sier noe om hva som binder ungdommene sammen: Metodikken som blir brukt av koreografen skaper trygghet og tillit både til egen mestring, og til andres væremåte.”

4. Samarbeidspartnere og organisering av prosjektet

Gjennom prosjektperioden har ansatte ved X-Ray deltatt i internasjonale seminarer og workshops i London og Malmö og fått del i europeiske og skandinaviske erfaringer, samt etablert et faglig nettverk. Ansatte har forøvrig gjennom hele prosjektperioden hatt et tett samarbeid med Kulturcentrum Skåne i Sverige, et regional senter for musikk, teater og kunst.

Samarbeid med skoler

Gjennom intervjuer med de ansatte kom det fram at de har jobbet mye og lenge med å rekruttere skoler og andre aktuelle samarbeidspartnere. Det har vært utfordrende å finne strategier for å nå «hele veien» til ungdommene, via nettverk og foresatte, for så å forklare prosjektideen. Kulturelle koder og den kommunale strukturen kan oppleves som barrierer man må jobbe aktivt med, for å løse opp i;

“Man kan ikke bare gå til potensielle samarbeidspartnere og si «hei vi har ett prosjekt

– kom å bli med». Det er mange møter som skal til før de får tro på ideen.”

Med ulike tidsplaner, faste rutiner og oppsett, byr det også på noen logistiske utfordringer samt praktiske problemer når man skal samarbeide om opplegg til elever, instruktører samt finne øvingslokaler ved både skoler og ved X-Ray. Dette ble understreket av samtlige ansatte.

“Skoleverdenen kan bli noe rigid, det er veldig sånn at det må være faste rutiner og faste oppsett, og da er det vanskelig å komme inn. Det er noen maktstrukturer som ligger der.”

(Ansatt X-Ray)

Flere av foreldrene er opptatt av at barna deres vanligvis har vanskeligheter med å ta imot instruksjoner. De er derfor overrasket over resultatene som produseres ved X-Ray. En lærer fortalte om en elev som hadde merkelappen «tar ikke instruksjoner». Læreren dro ned til X-Ray for å se hvordan de jobbet og ble svært positivt overrasket:

“Da jeg kom for å se på forestilling tenkte jeg:

«Hva? Hvordan i all verden har de fått til det? Hvordan har de kommet i posisjon. Jeg er sikker på denne eleven ikke hadde klart det han gjorde i en ordinær gruppe».

Et viktig grep i prosjektet «Er det plass for meg?» har vært det tette samarbeid med to videregående skoler, i tillegg til en egen dansegruppe som har øving i et kulturhus i nabobydelen. Som noen av lærerne sier er det alltid utfordringer med denne typen samarbeid, noen forteller at de var skeptiske i starten, at ting var noe uforutsigbart og ikke alle hadde like stor tro: «Vi var litt skeptiske, det var mye av og på.» Det har også vært noen praktiske utfordringer knyttet til logistikk, det er store kabaler som skal gå opp, både ved X-Ray og ved skolene. Samtidig forteller de ansatte på skolene at tiden har hjulpet dem:

“Vi ser at skal vi hente frem det kunstneriske så må vi gi dem tid (...) det er kjempespennende at de får smake på kultur. Det er utrolig flott at de får en vei inn i teaterverdenen og den kunstneriske delen. Du ser en utvikling. De går

mer og mer inn i rollene – det gir mestring!”

Noe som kommer frem i flere av intervjuene er at prosjektet inkluderer det som ofte omtales som «gråsonenelever». Dette kan være elever som tilsynelatende klarer seg fint, men som samtidig sliter med utenforskap, fordi de for eksempel har en lettere psykisk utviklingshemming eller et syndrom som ikke vises fysisk men som er hemmende for både sosial og kognitiv utvikling. Flere legger vekt på at selv om mange av disse elevene har behov for et tilrettelagt tilbud, er det viktig at disse elevene også deltar på andre arenaer i fritiden. X-Ray kan da være et viktig bindeledd, som hjelper elevene å løfte blikket ut over skolen som arena. En lærer sier det slik:

“Det er et behov, og X-Ray dekker noe av dette behovet. De trenger arenaer der de kan møtes utenfor skolen, og her er X-Ray veldig viktig (...) Jeg har selv blitt mye mer bevisst på det tilbudet X-Ray gir etter at jeg begynte å jobbe sammen med dem. Det er et bra tilbud!”

Ansatte som synes samarbeidet med X-Ray går bra, viser ofte til en «kollegial raushet» som understreket i følgende sitater:

“Samarbeidet har gått bra, og de må få gjøre det på sin måte. Så må jeg tåle at vi ikke alltid har samme oppfatning og at vi gjøre ting på ulike måter.”

“Dette prosjektet er viktig for elvene fordi de opplever mestring og økt selvtillit. Det gjør noe med hele selvbildet... Dette burde de får mulighet til å fortsette med!”

Et by(dels)omfattende prosjekt

Prosjektet er et tilbud til ungdom i flere bydeler og er dermed noe mer enn et bydelsprosjekt. Prosjektet samarbeider med skoler i ulike bydeler, boliger, fagsenter og videre med instanser på ulike organisatoriske nivå i Oslo (EMI, Bymif, fysio- og ergoterapitjenester), i tillegg til andre organisasjoner som for eksempel Dissimilis og Kulturcentrum Skåne. Sistnevnte har fungert både som en viktig inspirasjonskilde og etter hvert også som samarbeidspartner. Rådet som er etablert rundt prosjektet har i tillegg en viktig rolle når det gjelder å holde kontakt med foreldrerepresentanter som følger prosjektet, samt bidra med innspill og refleksjon.

Et eksempel på samarbeid mellom ulike instanser er arbeidet rundt en stor oppsetning i regi av Cafeteateret på Grønland. En av gruppene på Holtet fikk her ansvaret for scenografi og kostyme, den andre gruppa jobbet hovedsakelig med skuespillet, men bidro samtidig med forslag til denne «formingsgruppa». Formingsgruppa opplevde ikke at de var inkludert i gruppa som jobbet med selve produksjonen, noe som førte til kommunikasjonsproblemer. Noe av dette hadde sannsynligvis sammenheng med stor fysisk avstand og arbeid til forskjellige tidspunkter. En av de ansatte sa det slik:

“Det fungerte begge deler, men vi så også at det var noen utfordringer når det gjaldt forming. Det ble en konflikt mellom å jobbe riktig mot målgruppa og det å få til en produksjon. Vi ønsker at X-Ray skal bidra med ideer og samarbeid, men det er vanskelig å få til et tett samarbeid og følelse av tilhørighet. Men samtidig –de har bidratt og vært en form for «delleverandører» selv om de kanskje ikke følte at en del av en stor helhet.”

X-ray har også et utstrakt samarbeid med skoler, organisasjoner og etater i nærmiljøet. På kommunalt nivå har Enhet for mangfold og integrering (EMI), støttet prosjektet gjennom markedsføring og forslag til samarbeidspartnere, samt med innspill for å finne arenaer som er relevante for vår målsetning. Mangfold i Arbeidslivet (MiA) er også en del av dette samarbeidet. Målet er å utvikle arenaer der kunstfaglig utvikling for målgruppen er i fokus.

Knoppskyting

Det har vært arbeidet aktivt med å skape legitimitet for prosjektet gjennom samtaler med ulike fagmiljøer, bydelsadministrasjon og lærere. Samarbeid med flere instanser har ført til nye prosjekter både ved skolene og ved X-Ray (samkjøring av litterære tema, fordeling av arbeidsoppgaver ved at man for eksempel lager kulisser til X-Ray's oppsetninger ved skolene). Samt i to bydeler som startet egne prosjekter og mottatt kunstnerisk veiledning fra «Er det plass for meg?» sine ansatte. Det er etablert en plattform for langsiktig samarbeid, og ungdommer rekrutteres inn på tvers av bydelene. I tillegg har to bydeler startet egne prosjekter og mottatt kunstnerisk veiledning fra «Er det plass for meg?» sine ansatte.

Prosjektet har også ledet til flere spennende knoppskytinger. I en bolig i en bydel sitter en voksen mann med funksjonsnedsettelse og skriver på et manus som etter planen skal tas videre inn i en teatergruppe eller en av oppsetningene. Per sier:

“Det har alltid vært en drøm å få det ut.”

Ansatte ved X-Ray har formidlet kontakt til prosjektet «Er det plass for meg?» og koblet på aktuelle fagpersoner. Idéen er at man

gjennom et samarbeid både kan rekruttere nye mennesker inn i miljøet, samt styrke fremtidige produksjoner ved å utløse ulike ressurser. Samtidig har denne typen samarbeid stor betydning for den enkelte, som illustrert i følgende sitat fra Per når vi spør hva dette prosjektet har betydd for ham:

“Det betyr at jeg får vise fram noe som har ligget i hodet mitt i flere tiår. Det betyr jo mye å få anerkjennelse for det du gjør – og ikke bare kritisere deg selv (...) og det å få inn kunstnere fra prosjektet som ikke kjenner teksten fra før, men som kan lese den og ... det gir meg annerkjennelse! Og motivasjon til å fortsette å skrive. Det gir meg selvtillit til å gå videre, for nå har jeg tro på at det jeg skriver sannsynligvis er godt nok! (...) Sånne prosesser er helsefremmende. Jeg kjenner smerten ekstra godt, for jeg har tid til å sitte å kjenne på den, men når jeg skriver så kjenner jeg ikke smerte.”

Gjennom prosjektet er det mange som har fått mot til å vise fram det de kan – enten

det er å skrive, danse, skape film eller jobbe med musikk. Mange oppdager også nye sider ved seg selv, eller «skulte talenter». Et viktig stikkord er trygghet. Men trygghet alene bidrar ikke nødvendigvis til at egne grenser blir utfordret. I «Er det plass for meg?» har man klart å finne en god balanse mellom trygge rammer og kunstneriske utfordringer. Gjennom dette har ungdommene både utviklet egne talenter og de har fått trening i å samarbeide med andre. Gjennom dette har prosjektet også bidratt til å utvikle deltakerne sosialt. En ansatt sa dette etter en oppsetning:

“Ola klarte alt! Det var fantastisk! Assistenten hans fortalte også at det går bedre i hverdagen. Det er en god bekreftelse på at han mestrer! Også Andreas i den andre gruppen har vært så sosial, han lytter, han hører etter, det blir så konkrete effekter.”

Det er ingen tvil om at prosjektet har hatt effekter på mange plan, både individuelt og sosialt. Prosjektet har klart å inkludere en gruppe ungdommer som ellers kan slite med å få både informasjon om og/eller tilbud om aktiviteter som tilsvarer det som «ungdommer flest» kan oppsøke på eget initiativ. Gjennom dette kan man bidra til bygge broer mellom ungdomsgruppene og

bidra til inkludering, toleranse og trygghet. For å sitere en av statusrapportene fra prosjektet:

“Vi har ønsket å bidra til å redusere de diskriminerende barrierer disse ungdommene kan møte i form av strukturer i samfunnet, eller konkrete ting som mangel på informasjon, kvalitativt innhold i de få tilrettelagte miljøer de kan velge mellom, og/eller praktiske hindringer som for eksempel transporter og tilrettelagte arenaer.”

5. Oppsummering og veien videre

Ungdom med funksjonsnedsettelse taper på mange arenaer, også på fritidsarenaen (Tøssebro 2009, Tøssebro og Wendelborg 2014, Haugen, Elvegård og Berg 2015). Et tilbud som «Er det plass for meg?» er et godt eksempel på arbeid som bidrar til økt inkludering. Prosjektet gir i tillegg viktig læring når det gjelder å utvikle arbeidsformer. Kombinasjonen av kunstnerisk nivå og profesjonalitet i alle ledd har utvilsomt vært et viktig virkemiddel. Her handler det ikke om «å leke teater», men om å skape noe som holder faglig kvalitet. Det skaper stolthet for de ungdommene som deltar, men det bidrar også til at omverden får nye erfaringer, kunstneriske opplevelser og gjennom dette også får økt innsikt, forståelse og respekt.

Barn og unge med spesielle behov har få tilbud om aktiviteter hvor de kan delta på egne premisser. Jevnaldrende ungdommer har generelt et spekter av aktiviteter å velge imellom, mens ungdom med funksjonsnedsettelse er avhengig av veiledning for å finne informasjon. Samtidig har de behov for støtte i utførelsen av sin valgte aktivitet. X-Ray ungdomskulturhus tilbyr en arena for denne målgruppen og senker dermed terskelen for de som synes dans er interessant som uttrykk.

Veien videre

«Er det plass for meg?» er et prosjekt i kontinuerlig endring og utvikling. I samtaler med de ansatte kommer det fram at de i fremtiden vil ha mer fokus på voksne. De ønsker å gi dem praksis, inspirert av det de har gjort i Kulturcentrum Skåne. De snakker om det som en form for kulturarbeidspraksis. De snakker også om sårbare grupper generelt. Som de sier:

“Det handler om menneskelige rettigheter og «empowerment». Har du lov til å velge og har du forutsetninger for å velge?”

Siste møte vi har med prosjektgruppa handler om planlegging av en ny workshop. Denne gangen er temaet «identitet». Men de planlegger også lenger fram i tid:

“Til neste planlegger vi å rekruttere flere kunstnere. – rekruttering av kunstnere – vi vil ha flere kunstformer, som forming og film i samarbeid med Deichmanske bibliotek. Vi har også intervjuet en performance-kunstner

... Men det er viktig at ungdommene må ville det selv. De som er motivert og som aktiv har lyst til å være med, får tilbud om en kulturarbeidsplass. Her kan man rekruttere mer bredt! Så må vi jobbe mer pedagogisk – vi må bruke aktiv refleksjon på en bedre måte!”

*(Intervju med
prosjektleder)*

Betydning av tid

Den gjennomgående tilbakemeldingen er at både ungdommer og foreldre er godt fornøyd med det tilbudet de har fått. Blant de ansatte refereres det også til positive erfaringer. Samtidig er det utfordringer knyttet til denne type arbeid. Den mest åpenbare utfordringen handler om at dette er organisert som et prosjekt, og dermed avgrenset i tid. For målgruppa i prosjektet er det viktig å ha fleksible lokaler og muligheter til å jobbe jevnt og bruke nok tid på å øve. Gjentakelser er helt avgjørende for resultatet – gjentakelser og nok tid. Å øve hver dag er annerledes enn et par timer i uka, en dag er mer enn to timer, men flere dager etter hverandre gir andre forutsetninger for læring. For personer med

kognitive utfordringer er tid og kontinuitet en forutsetning for å tilegne seg «faget». Workshops som strekker seg over en hel uke og kulturarbeidspraksis som varer en hel dag, er noe av det som har gitt gode resultater. Det å få til endringer blant ungdommer som utgjør målgruppen er mer tidkrevende enn for andre grupper. Flere av foreldrene legger vekt på at det å bruke tid er viktig. Ungdommene trenger tid til å bli trygge på situasjon, på seg selv og sine medelever.

Tid fremstår derfor som en viktig faktor – tid blir ofte nevnt både av foreldre og ansatte. Tid i denne sammenhengen handler både om kontinuitet, men også om at det faktisk tar lang tid å få til endringer for denne gruppen elever.

Utfordringer

Selv om både ungdommer, foreldre og andre involverte er svært fornøyd med prosjektet, er det alltid er forbedringspotensial. Et punkt som blir nevnt er at man ønsker flere kunstfaglige personer som kunne bidra til å forbedre aktiviteter i forkant og etter dans. Både ansatte, foreldre og elever understreker at mestring er et viktig suksesskriterium. Samtidig er det noen av ungdommene som ikke føler mestring. Det kan være at dansen blir for avansert, at rytmene blir for raske, eller at det rett og slett blir for mye støy, både lydmessig og mentalt.

Lokaler har vært en utfordring og gjort det vanskelig å få til øvinger på tidspunkt som passer ungdommene. I tillegg til at dette har skapt utfordringer med hensyn til logistikken, har mangel på eget lokale også gjort det vanskeligere å få til tilrettelagt veiledning etter funksjonsnivå. Flexibiliteten har derfor blitt mindre enn behovene tilsier. For lederne av gruppene var det en utfordring å mestre funksjonsnivåer i alle de forskjellige gruppene, og ut fra det mestre det kunstneriske innholdet og progresjon. Dette har gått ut over tid til å reflektere sammen, og følge hverandres prosesser på både gruppenivå og individuelt. Refleksjon forutsetter tilstrekkelig møtetid, samt observasjon og bevissthet om hverandres arbeid i forhold til sluttmålet.

Ungdommene som deltar i prosjektet har ulike forutsetninger for å delta på de ulike aktivitetene. For noen kan koreografien eller vanskelighetsgraden på dansen være for høy. En elev forteller for eksempel at hun gjorde feil flere ganger og at de andre lo av henne, men denne typen rapportering er sjelden sammenlignet med rapportering om trivsel og mestring. Det kan være en utfordring å tilpasse nivået til alle som er med fordi ungdommene har ulike forutsetninger. Mens noen elever synes det blir vanskelig å ta instruksjoner, synes andre at det går for sakte og at burde hatt «mer tempo eller mer svette».

Blir det for stort sprik mellom ungdommenes ferdighetsnivå, blir dette veldig synlig både for elevene og eventuelle tilskuere. Det kan derfor være en utfordring å lage opplegg som passer til de ulike elevenes nivå. En av lærerne forteller:

“Vi trodde det skulle gå fint for en elev, men eleven måtte trekke seg for det ble for mye for han. For høy musikk, for mange som snakket for mye. Så han ønsket ikke å være der, han ville heller arbeide.”

(Lærer fra samarbeidende skole)

”Noen av lærerne mener også teaterformen kan bli vanskelig å takle for ungdommene «Det er elever som krever at alt er planlagt, mens teaterformen er mer flytende, for de som krever mer struktur så er teaterformen litt vanskelig, men så får disse elvene ofte konkrete oppgaver og da går det fint.»

(Lærer fra samarbeidende skole)

Funksjonsnivåene hos deltakerne er svært varierende, og dette kan føre til utfordringer for lederne av gruppa. Det er blitt uttrykt ønske om mer differensierte grupper. Mer differensierte grupper krever mer ressurser, samtidig vil det trolig føre til bedre resultater.

Avsluttende refleksjoner

Avslutningsvis vil vi komme med noen oppsummerende refleksjoner basert på det vi har erfart gjennom å følge prosjektet gjennom en periode på nesten et år. Som vi har sett er den gjennomgående tilbakemeldingen fra både ungdommer og foreldre at de er svært godt fornøyd med det tilbudet de har fått gjennom prosjektet. Også de ansatte formidler positive erfaringer. Vi anbefaler sterkt at prosjektet videreføres og videreutvikles, og at man fortsetter arbeidet med å etablere en kulturarbeidspraksis. En form for kulturarbeidspraksis, med en faglig videreutvikling av det arbeidet som allerede er i gang, vil gi mer rom for individuell oppfølging av den enkelte ungdom samt skape en helt annen kontinuitet for både ungdommer og ansatte.

«Er det plass for meg?» er et prosjekt som er avgrenset både når det gjelder økonomisk støtte og tidsrom. Det ble uttalt at «det største problemet med prosjektet er at det er et prosjekt». Erfaringer fra prosjektet viser at det å oppnå gode resultater for målgruppa er en lang prosess som krever jevn innsats over tid. Det er mange faser i prosjektet og mange involverte fagpersoner og privatpersoner. For å sikre gode prosesser også i fremtiden er det viktig at prosjektet tilføres nødvendige

ressurser for å sikre økonomisk og faglig langsiktighet.

Prosjektet har en relativt avansert organisering med mange aktører og både et tverrfaglig og et tverretatlig samarbeid. X-Ray som byomfattende kulturtiltak jobber både lokalt i bydelen og byomfattende. Dette byr på mange forskjellige samarbeidspartnere med ulike ressurser og varierende agendaer. Det kreves mye ressurser fra X-Ray sin side for å tilrettelegge og vedlikeholde det gode samarbeidsklimaet med alle involverte parter. Vi ser derfor behovet for en egen stilling for å koordinere dette viktige arbeidet.

Inkludering, likestilling og deltakelse er uttalte mål for politikken, enten vi snakker om ungdom generelt, ungdom med funksjonsnedsettelse, ungdom med minoritetsbakgrunn mv. I et slikt lys representerer prosjektet «Er det plass for meg?» et viktig samfunnsbidrag. Aktivitetene kan også sees i lys av internasjonale konvensjoner. I FNs barnekonvensjons artikkel 23, tredje ledd heter det blant annet at hjelp til funksjonshemmede barn skal gis gratis når dette er mulig og innrettes slik at «funksjonshemmede barn har effektiv adgang til og mottar undervisning, opplæring, helsetjenester, rehabiliteringstjenester, forberedelse til arbeidslivet og rekreasjonsmuligheter på en måte som best mulig fremmer barnets sosiale integrering og personlige utvikling, herunder

dets kulturelle og åndelige utvikling». (Vår utheving) (Barnekonvensjonen s 19)⁴

Både i samfunnet generelt og i kulturlivet spesielt opplever vi liten bevissthet om det potensialet målgruppa i prosjektet representerer. Det finnes få kunstuttrykk der denne gruppa blir synliggjort. Mobbing fordi du er annerledes er hverdagen til mange med funksjonsnedsettelse, både barn og voksne. Mange opplever at de ikke blir respektert for «sitt» uttrykk. Dette reiser mange viktige spørsmål: Påvirker nedsatt funksjonsevne den kunstneriske tolkningen av det et publikum ser? Ser de det kunstneriske budskapet på en «seriøs» måte, eller er man «flink» ut fra sitt funksjonsnivå? I tillegg til en generell samfunnsmessig oppvåkning, ser vi også et klart behov for bevisstgjøring av aktive kunstnere om at det fins kunstnere med nedsatt funksjonsevne. Spørsmålet blir derfor: Hvordan jobbes det med å fremme talentene? Fins det en plass i samfunnets eksisterende kulturkanaler? Hvordan jobbes det for å fremme og utvikle disse talentene, og hvilke arenaer skal de gis en plass? Dette er spørsmål vi sitter igjen med – i forlengelsen av å ha fulgt prosjektet «Er det plass for meg?»

I følge Aslak Syse (2008) understreker artikkel 23 i Barnekonvensjonen at barn med funksjonsnedsettelse, på lik linje med andre barn, har rett til et verdig liv og å bli respektert som egen person med krav på

selvbestemmelsesrett og integritetsvern. Slik, understreker Syse, er det grunnlag for å se kravene i artikkel 23 i nær sammenheng med diskrimineringsvernet i Barnekonvensjonens artikkel 2 om «Retten til ikke diskriminering». Sett i lys av Barnekonvensjonens juridiske og moralske føringer, mener vi prosjektet «Er det plass for meg?» er et svært viktig bidrag, både på et samfunnsmessig plan og helt konkret for den enkelte deltakers hverdagsliv. Vi anbefaler derfor at prosjektet både videreføres og videreutvikles, og ikke minst at prosjektet anerkjennes i langt sterkere grad enn hva som er tilfelle per i dag.

⁴https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf

Takk

Takk til Barne- familie og ungdomsdirektoratet, Enhet for mangfold og integrering/OXLO Extra Large i Oslo kommune samt til Bydel Grünerløkka, Ungdom og Fritid, Bergsens Stiftelsen og Nordic Black Theatre for støtte.

Referanser

Antonovsky, A. (1979). *Health, Stress and Coping*. San Francisco: Jossey-Bass.

Haugen, G. M. D., K. Elvegård og B. Berg (2015). *Tiltak for et godt og inkluderende oppvekstmiljø*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning.

Kittelsaa, A., E. Magnus, E. og B. Berg (2011). *Barn og unge med nedsatt funksjonsevne og deres familier. Utfordringer og behov i ulike livsfaser*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning.

Kjørholt, A. T. (red.) (2010). *Barn som samfunnsborgere – til barnets beste?* Oslo: Universitetsforlaget.

NOU 1998:18. *Det er bruk for alle – Styrking av folkehelsearbeidet i kommunene*. Oslo: Sosial- og helsedepartementet.

Schön, D. (ed) (1991). *The Reflective Turn: Case Studies in an on Educational Practice*. New York: Teachers College Press.

Schön, D. (1991). *The Reflective Practitioner. How Professionals think in action*. New York: Routledge.

Syse, A. (2008). *Rettigheter for barn med funksjonshemming*. I Høstmølingen, N., E.S. Kjørholt og K. Sandberg (red.) *Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge*. Oslo: Universitetsforlaget.

Tøssebro, J. (red.) (2009). *Funksjonshemming – politikk, hverdagsliv og arbeidsliv*. Oslo: Universitetsforlaget

Tøssebro, J. og C. Wendelborg (red.) (2014). *Oppvekst med funksjonshemming. Familie, livsløp og overganger*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Barne-, ungdoms-
og familiedirektoratet

NTNU

Samfunnsforskning

*Oslo Extra Large – en by for alle